

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04

ZESPÓŁ REALIZACJI

BADAŃ

INTERNET:

621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17

<http://www.cbos.pl>

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24

00 - 503 W A R S Z A W A

TELEFAX 629 - 40 - 89

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/104/104/98

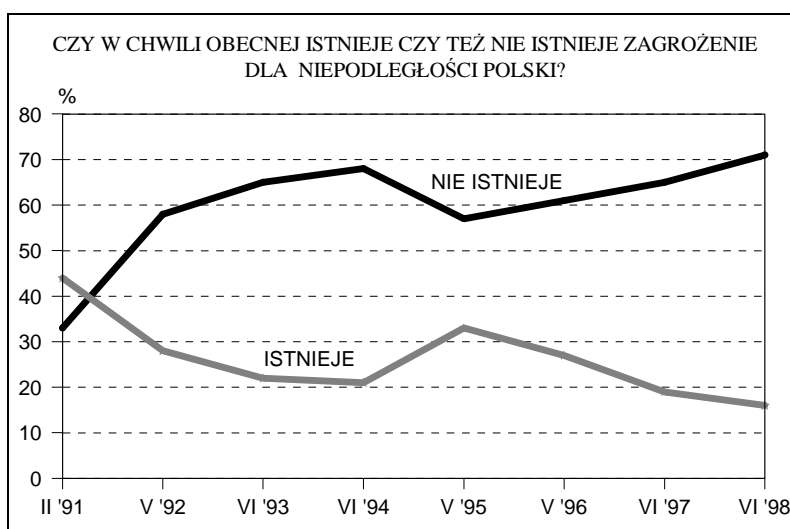
O SYTUACJI POLSKI NA ARENIE MIĘDZYNARODOWEJ

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, SIERPIEŃ '98

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- ◆ Wśród badanych dominuje pogląd (43% wskazań), że sytuacja Polski na arenie międzynarodowej jest obecnie lepsza niż przed rokiem. Jako gorszą ocenia ją 17% respondentów, a niespełna co trzeci (31%) nie dostrzega zmian.
- ◆ Trzeci rok z rzędu odnotowujemy także zmniejszanie się odsetka osób obawiających się o zagrożenie niepodległości kraju.

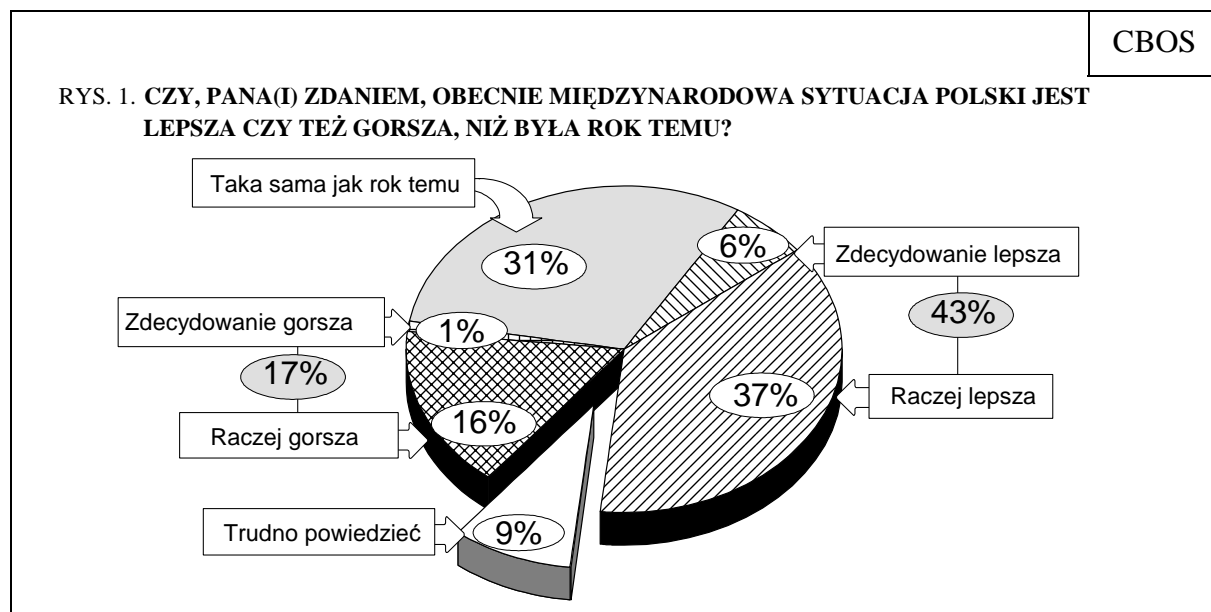

- ◆ W bieżącym roku nieco zachwiało się wzrastające od kilku lat przekonanie, że możliwe jest pojednanie Polaków z Niemcami, nadal jednak dwie trzecie badanych wyraża taką nadzieję.
- ◆ Nieco gorzej postrzegane są perspektywy pojednania między Polakami a Ukraińcami, choć i w tej sprawie optymiści (48%) przeważają nad pesymistami (37%).

Przyjęcie Polski do NATO zmieni zasadniczo sytuację naszego kraju na arenie międzynarodowej¹. Bieżący rok przyniósł istotny postęp na drodze Polski do tego sojuszu, niemal na ukończeniu jest już proces ratyfikacji naszego przyjęcia przez poszczególne kraje członkowskie. Jak na tym tle postrzegana jest sytuacja Polski w świecie?²

OGÓLNA OCENA SYTUACJI I ZAGROŻENIE DLA NIEPODLEGŁOŚCI KRAJU

Wśród ankietowanych zdecydowanie przeważają opinie o poprawie w ciągu minionego roku sytuacji naszego kraju na arenie międzynarodowej.

¹ W styczniu br. 44% ogółu badanych oceniło, że przyjęcie Polski do NATO będzie wydarzeniem przełomowym, o historycznym znaczeniu. Dalsze 41% uznało to za wydarzenie ważne, choć nie pierwszoplanowe. Por. komunikat CBOS „Polacy o przyjęciu naszego kraju do NATO”, luty '98.

² Sondaż „Aktualne problemy i wydarzenia” (97) przeprowadzono w dniach 17-23 czerwca '98 na 1103-osobowej reprezentatywnej próbie losowej dorosłej ludności Polski. Zamieszczony w tym badaniu blok dotyczący problematyki międzynarodowej jest kontynuacją corocznych sondaży CBOS na ten temat pt. „Świat wokół nas”, które realizowaliśmy przez dziewięć lat.

Bliższa analiza uwarunkowań ocen dotyczących stosunków Polski z innymi krajami przyniosła dość interesujące wyniki. Osoby mniej wykształcone, deklarujące niewielkie zainteresowanie problematyką międzynarodową lub nawet całkowity jego brak, a także nie śledzące bieżących wydarzeń, mniej więcej tak samo często jak pozostali są zdania, że sytuacja Polski w świecie uległa pogorszeniu, natomiast znacznie rzadziej od pozostałych wskazują na poprawę.

Tabela 1 w procentach

Zainteresowanie problematyką międzynarodową	Ocena sytuacji międzynarodowej Polski w porównaniu z rokiem poprzednim			
	lepszą	taka sama	gorsza	trudno powiedzieć
Duże	49	27	20	4
Średnie	48	32	15	5
Małe lub żadne	30	36	17	17

V Cramera=.180

Trudno o jednoznaczną interpretację tego zjawiska. Ponieważ raczej nie widać powodów do negatywnej oceny sytuacji kraju, można przypuszczać, że opinie te w większym stopniu wynikają z innych przesłanek niż rzeczywista wiedza o rozwoju stosunków międzynarodowych. Pewną rolę może tu odgrywać skłonność do pesymizmu jako indywidualna cecha osobowościowa lub poczucie deprivacji związane z usytuowaniem społecznym i warunkami życia, ponieważ oceny krytyczne rozłożone są wśród badanych o różnym stopniu wykształcenia mniej więcej równomiernie, natomiast wyraźnie częściej niż wśród pozostałych spotykamy je wśród robotników niewykwalifikowanych, bezrobotnych i rencistów (zob. tabele aneksowe). Krytycyzm częstszy jest także u osób o najniższych dochodach i niezadowolonych ze swojej sytuacji materialnej.

Przewadze opinii o poprawie sytuacji Polski w świecie towarzyszy dalszy wzrost przekonania, że nie ma zagrożenia dla niepodległości naszego kraju.

Tabela 2 w procentach

Czy w chwili obecnej istnieje czy też nie istnieje zagrożenie dla niepodległości Polski?	Wskazania według terminów badania							
	II '91	V '92	VI '93	VI '94	V '95	V '96	VI '97	VI '98
Istnieje	44	28	22	21	33	27	19	16
Nie istnieje	33	58	65	68	57	61	65	71
Trudno powiedzieć	23	14	13	11	11	12	16	13

U progu lat dziewięćdziesiątych przekonanie, że niepodległość może być zagrożona, było dość rozpowszechnione. Wśród badanych przeważały osoby, które dostrzegały takie niebezpieczeństwo. Nagły spadek poczucia zagrożenia niepodległości, uwidaczniający się w badaniu z roku '92, jednoznacznie można powiązać z dwoma wydarzeniami, jakie miały miejsce w roku poprzednim: podpisaniem traktatu polsko-niemieckiego i rozpadem Związku Radzieckiego. Rok '95 przyniósł znaczny wzrost poczucia zagrożenia, choć nie osiągnęło ono poziomu z początku roku '91. Wiązało się to zapewne z ówczesną polityką Rosji wobec rozszerzenia NATO, wzmacniającą obawy, że kraj ten nie wyrzekł się nadziei na odzyskanie swych wpływów w naszym regionie. Następnie jednak obserwujemy ponowny systematyczny spadek poczucia zagrożenia kraju. Szczególnie wyraźnie było to widoczne w badaniu z czerwca ubiegłego roku, tuż przed madryckim szczytem NATO i wizytą prezydenta Billa Clintona w Warszawie, gdy już wiadomo było, że Polska zostanie zaproszona do zachodniego systemu obronnego.

O tym, że poczucie zagrożenia niepodległości związane jest bezpośrednio ze sprawą naszego członkostwa w NATO i postrzeganiem polityki Rosji wobec Polski, świadczą także odpowiedzi na inne pytanie. Badani, którzy są zdania, że zagrożenie dla niepodległości naszego kraju nadal istnieje, stosunkowo najczęściej bowiem wymieniali³ niebezpieczeństwa płynące ze strony Rosji. Tak uzasadniało swoje obawy **8%** ogółu badanych, co stanowi niemal połowę tych, według których zagrożenie dla niepodległości nadal istnieje. Podobnie było także w latach poprzednich. Zagrożenia ze strony Niemiec upatruje o wiele mniej osób - **2%** ogółu, tyle samo też obawia się opanowania gospodarczego Polski przez zachodni kapitał. Inne zewnętrzne źródła zagrożenia wymieniane były znacznie rzadziej. Np. **1%** ogółu badanych widzi takie zagrożenie w podporządkowaniu Polski Stanom Zjednoczonym, NATO lub UE, a także ogólnie Zachodowi. Trzeba też wspomnieć, że dla około 3% respondentów zagrożenie dla niepodległości stanowią różne aspekty sytuacji wewnętrznej kraju.

³ Było to pytanie otwarte, tzn. badani sami, w wypowiedziach spontanicznych, wymieniali dostrzegane zagrożenia.

Warto jeszcze wspomnieć, że osoby uważające, iż istnieje zagrożenie niepodległości, szczególnie rzadko spotykamy w potencjalnych elektoratach UW i UP (po 9% deklarujących wsparcie tych partii w ewentualnych wyborach). O wiele częściej istnienie takiego zagrożenia dostrzegają zwolennicy AWS (22%), a szczególnie potencjalni wyborcy ROP (42%)⁴.

Wprawdzie tylko mniej niż co dziesiąty badany upatruje w Rosji zagrożenie dla niepodległości Polski, to jednak znacznie więcej, bo ponad połowa, jest zdania, że Rosja będzie dążyć do odzyskania swoich wpływów w naszym regionie, a więc także i w Polsce.

Tabela 3

w procentach

Czy w najbliższej przyszłości Rosja będzie dążyć do odzyskania wpływów w naszej części Europy?	Wskazania według terminów badań					
	VI '93	VI '94	V '95	V '96	VI '97	VI '98
Tak	39	53	72	69	63	59
Nie	39	26	14	13	19	20
Trudno powiedzieć	22	21	14	18	17	21

Przekonanie o wielkomocarstwowym dążeniu Rosji koresponduje w czasie z poglądem, że istnieje zagrożenie dla niepodległości Polski. Apogeum poczucia zagrożenia zarówno w jednym, jak i drugim wypadku przypada na rok '95. Respondenci, którzy deklarują poczucie takiego zagrożenia, upatrują go głównie ze strony Rosji (dotyczy to także badań wcześniejszych⁵). Można więc powiedzieć o dwóch stopniach poczucia zagrożenia z tej strony: po pierwsze - dotyczącego utraty niepodległości przez nasz kraj i po drugie - dążności do wciągnięcia Polski do rosyjskiej strefy wpływów, a więc przynajmniej w pewnym zakresie odbudowy systemu jałtańskiego. Ponieważ w powszechnej świadomości ocena okresu PRL nie jest jednoznaczna także i pod względem definicji stosunku PRL do ZSRR, można przypuszczać, że w odpowiedziach na omawiane tu pytania w znacznym stopniu mamy do czynienia z tym samym poczuciem zagrożenia, tylko inaczej definiowanym.

⁴ Wsparcie tej partii w wyborach deklaruje jednak niewielka liczba badanych (23 osoby).

⁵ Por. np. komunikat CBOS „Międzynarodowe bezpieczeństwo Polski. Ocena polskiej polityki zagranicznej”, październik '96.

Obecnie niebezpieczeństwa utraty niepodległości na rzecz Rosji upatruje już tylko niewielka grupa badanych, nadal jednak ponad połowa spodziewa się, iż mocarstwo to będzie dążyć do włączenia Polski do swojej strefy wpływów. Obawy te są tym większe, im lepiej ankietowani są wykształceni, a także im częściej korzystają z medialnych źródeł informacji⁶.

Tabela 4 w procentach

Wykształcenie	Czy Rosja będzie dążyć do odzyskania wpływów w naszej części Europy?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
Podstawowe	49	15	36
Zasadnicze zawodowe	59	20	21
Średnie	64	23	12
Wyższe	71	23	6

Tabela 5 w procentach

Stopień poinformowania	Czy Rosja będzie dążyć do odzyskania wpływów w naszej części Europy?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
Dobrze poinformowani	67	21	12
Średnio poinformowani	59	24	17
Słabo poinformowani	55	17	28
Niepoinformowani	43	21	36

V Cramera=.136

Perspektywa rychłego członkostwa w NATO wzmogła w naszym społeczeństwie przekonanie, że w razie bezpośredniego zagrożenia niepodległości Polska może liczyć na pomoc Zachodu.

⁶ Na podstawie deklaracji badanych dotyczących ich czytelnictwa prasy oraz oglądania programów informacyjnych w telewizji i słuchania dzienników radiowych wyróżniliśmy cztery stopnie potencjalnego poinformowania: 1) „dobrze poinformowani” - ci, którzy systematycznie czytają prasę codzienną oraz systematycznie oglądają przynajmniej jeden program informacyjny w telewizji lub (zamiennie w stosunku do tv) systematycznie słuchają wiadomości w radiu; 2) „średnio poinformowani” - to badani czytający prasę sporadycznie, ale korzystający systematycznie z informacji telewizyjnych lub radiowych; 3) „słabo poinformowani” - to osoby nie czytające prasy, ale korzystające przynajmniej sporadycznie z informacji telewizyjnych lub radiowych; 4) „niepoinformowani” - w ogóle nie czytający prasy, a z informacji telewizyjnych lub radiowych korzystający co najwyżej okazjonalnie.

Tabela 6 w procentach

Czy w obecnej sytuacji Polska w razie bezpośredniego zagrożenia niepodległości może liczyć na pomoc Zachodu?	Wskazania według terminów badań					
	I '94	VI '94	V '95	V '96	VI '97	VI '98
Może	32	40	38	47	58	62
Nie może	52	45	50	36	27	22
Trudno powiedzieć	16	15	12	17	15	16

Przekonanie o uzyskaniu takiej pomocy, mimo że formalnie Zachód nie był do niej zobowiązany, było w społeczeństwie dość silne, niemniej do roku '95 przeważał w tej sprawie sceptycyzm. Dopiero w roku '96 przewagę uzyskali optymiści, natomiast od roku ubiegłego już bezwzględna większość badanych deklaruje wiarę w pomoc Zachodu w razie bezpośredniego zagrożenia dla Polski.

Najbardziej optymistycznie nastawiona jest młodzież oraz przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji, natomiast najwięcej sceptyków jest wśród osób pracujących na własny rachunek. Inne różnicowania według kryteriów społeczno-demograficznych są mniej klarowne. Można jeszcze zauważyć podobną zależność jak omawiana poprzednio - zainteresowanie problematyką międzynarodową wzmacnia wiarę w pomoc Zachodu, w niewielkim stopniu zaś wpływa na sceptycyzm.

Tabela 7 w procentach

Zainteresowanie problematyką międzynarodową	Czy Polska może liczyć na pomoc Zachodu?		
	Może	Nie może	Trudno powiedzieć
Duże	70	22	8
Średnie	66	21	13
Małe lub żadne	51	29	20

V Cramera=.152

Na zróżnicowanie zaufania do Zachodu w pewnym stopniu wpływają również sympatie polityczne ankietowanych. Wyróżniają się pod tym względem zwolennicy SLD, wśród których jest najwięcej sceptyków.

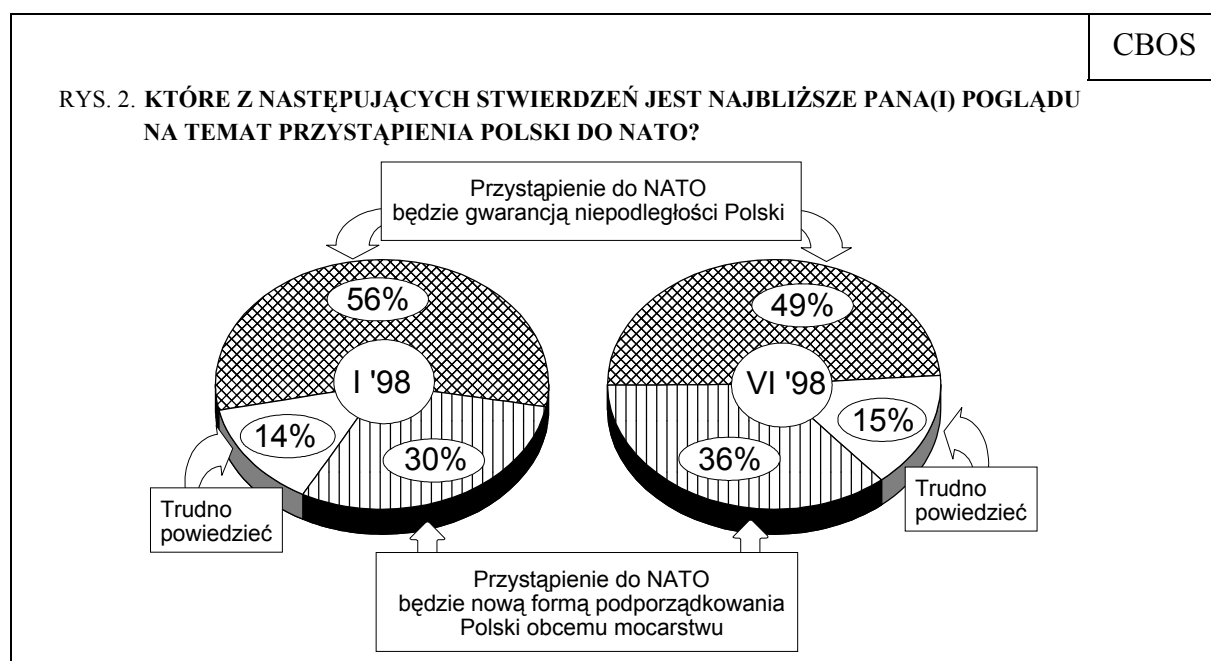
Tabela 8

w procentach

Potencjalne elektoraty	Czy w razie zagrożenia niepodległości Polska może liczyć na pomoc Zachodu?		
	Może	Nie może	Trudno powiedzieć
UP	80	15	5
UW	71	21	8
AWS	73	18	9
SLD	54	32	14
PSL	69	22	9
Niezdecydowani	58	18	24
Nie zamierzający głosować	57	21	22

V Cramera=.168

Przedstawione wcześniej dane wyraźnie wskazują na zbieżność spadku poczucia zagrożenia niepodległości ze zbliżaniem się Polski do członkostwa w pakcie północnoatlantyckim. Jedynie w pojedynczych wypowiedziach w wejściu naszego kraju do NATO widziano zagrożenie niepodległości. Niemniej dość znaczna część badanych uważa, że przystąpienie do tego sojuszu będzie nową formą podporządkowania Polski obcemu mocarstwu. Co więcej, w ciągu ostatniego półrocza pogląd ten jeszcze się umocnił.

Poglądy na powyższy temat są stosunkowo mało związane z cechami położenia społecznego badanych. Stanowisku, że członkostwo w NATO będzie gwarancją niepodległości, sprzyja wyższy poziom wykształcenia. Częściej także podzielają je ludzie młodzi i w średnim wieku, a przede wszystkim uczniowie i studenci, kadra kierownicza, inteligencja oraz pracownicy umysłowi niższego szczebla.

Z opinią, że wejście do NATO będzie dla nas gwarancją niepodległości, najczęściej zgadzają się badani o prawicowych poglądach politycznych, natomiast deklarujący poglądy lewicowe częściej kładą nacisk na podporządkowanie obcemu mocarstwu. Nasilenie się w ostatnim półroczu poglądu, że przystąpienie do NATO będzie formą podporządkowania Polski obcemu mocarstwu, nastąpiło jednak w elektoratach wszystkich głównych partii, z wyjątkiem UW.

STOSUNEK DO NIEMIEC I UKRAINY

Oczywiste jest, że dla sytuacji naszego kraju w świecie ogromne znaczenie mają stosunki z bezpośrednimi sąsiadami. Pomijając Rosję, o której była już mowa, stosunki z dwoma jeszcze spośród naszych sąsiadów - Niemcami i Ukrainą - są szczególnie obciążone bagażem historycznych zaszłości. Jeśli chodzi o Niemcy, to od kilku już lat badania pokazują, że widzimy w tym państwie jednego z głównych naszych partnerów nie tylko w dziedzinie gospodarczej, ale także politycznej, a nawet militarnej. Także Ukraina jest wskazywana jako pożądanym jeden z głównych partnerów tej współpracy⁷. Gorzej kształtuje się sympatia do tych narodów. Wprawdzie w ostatnich latach notujemy zmniejszenie się niechęci zarówno do Niemców, jak i Ukraińców, jednak wśród dwudziestu narodów, o które pytaliśmy, Niemcy znajdują się pod względem sympatii na miejscu jedenastym, Ukraińcy zaś dopiero na osiemnastym⁸. Czy jednak trwałe pojednanie z tymi narodami badani uważają za możliwe?

⁷ Por. komunikat CBOS „Kierunki współpracy z innymi krajami”, lipiec '98.

⁸ Por. komunikat CBOS „Stosunek naszego społeczeństwa do innych nacji”, październik '97.

Tabela 9

w procentach

Czy pojednanie między Polakami a Niemcami jest:	Wskazania według terminów badań								
	II '90	II '91	V '92	VI '93	VI '94	V '95	V '96	VI '97	VI '98
- możliwe	47	63	51	50	58	60	65	73	68
- niemożliwe	50	34	46	48	41	39	33	25	24
Trudno powiedzieć	2	3	2	2	1	1	1	2	8

Stosunek do pojednania polsko-niemieckiego kształtował się w latach dziewięćdziesiątych bardzo dynamicznie. U progu tej dekady notowaliśmy lekką przewagę pesymistów. Po historycznym spotkaniu w Krzyżowej nastąpił duży przyływ optymizmu, jednak w roku następnym był on już słabszy. Mimo formalnego uregulowania stosunków traktatem polsko-niemieckim przez dwa następne lata znowu zdania co do możliwości pojednania polsko-niemieckiego były podzielone. W latach '94-'97 obserwowaliśmy szybki wzrost optymizmu, jednak tegoroczny sondaż pokazał ponowny spadek odsetka osób przekonanych o możliwości pojednania. Wpłynęły na to zapewne kontrowersje wokół prawa własności na Ziemiach Zachodnich, a zwłaszcza deklaracja Bundestagu dotycząca tej kwestii. Nadal jednak zdecydowanie przeważają optymiści.

Przekonanie o możliwości pojednania najsilniej związane jest z wykształceniem. Im wyższy jego poziom, tym więcej optymistów w tej sprawie. Natomiast wśród ludzi dobrze pamiętających II wojnę światową, a więc w najstarszej grupie wieku, najczęstsze są opinie, że pojednanie między Polakami a Niemcami jest niemożliwe. Poglądy polityczne nie mają wpływu na opinie w tym względzie. Pewne, choć nieznaczne, różnice zachodzą natomiast pomiędzy zwolennikami poszczególnych ugrupowań politycznych. Największymi optymistami są sympatycy UP, najbardziej sceptyczni zaś zwolennicy PSL, podobnie jak badani bez określonych preferencji politycznych.

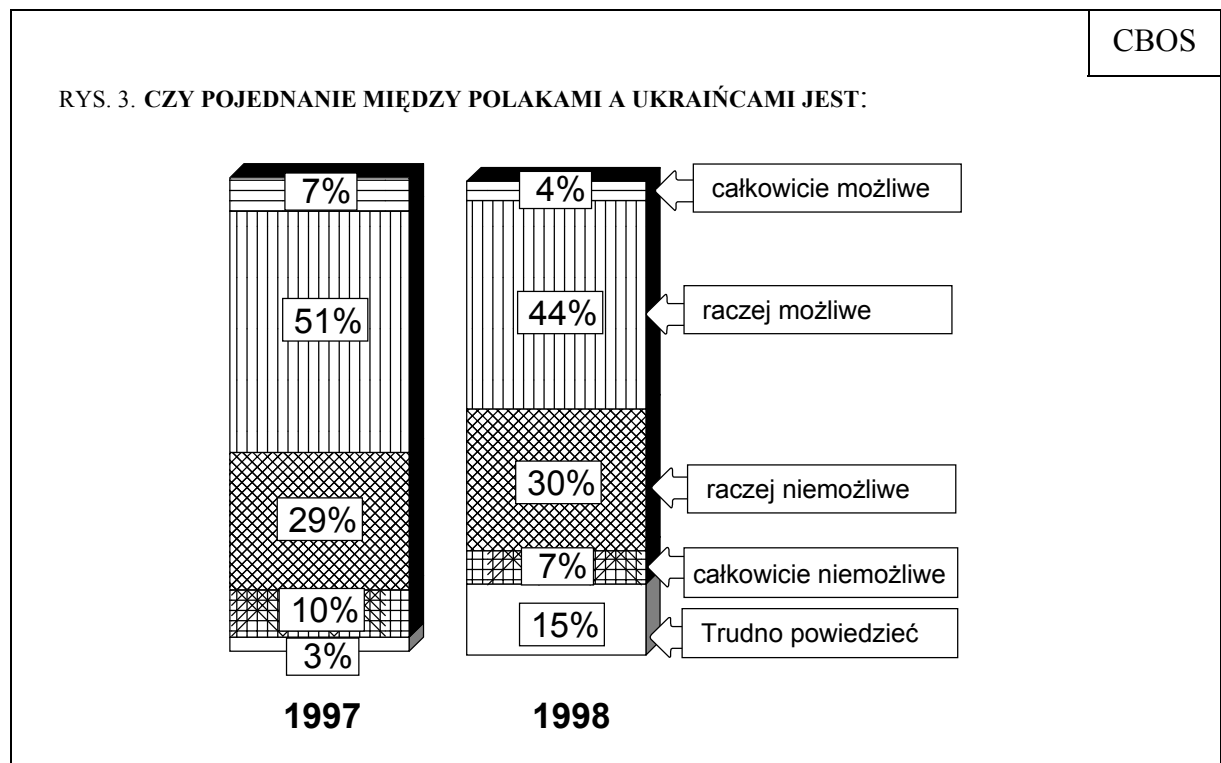
Tabela 10

w procentach

Potencjalne elektoraty	Czy możliwe jest pojednanie między Polakami a Niemcami?		
	Możliwe	Niemożliwe	Trudno powiedzieć
UP	83	13	4
UW	76	22	2
AWS	78	15	7
SLD	73	21	6
PSL	67	29	4
Niezdecydowani	62	28	10
Nie zamierzający głosować	57	30	13

V Cramera=.164

Jak natomiast widzą badani perspektywy pojednania polsko-ukraińskiego? Po raz pierwszy zapytaliśmy o to w roku ubiegłym.

W ubiegłym roku, bezpośrednio po wizycie na Ukrainie prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego, ponad połowa badanych optymistycznie oceniała perspektywy pojednania polsko-ukraińskiego. Obecnie nastąpił jednak dość wyraźny spadek optymizmu. Nie bez wpływu były tu zapewne liczne kontrowersje i konflikty, dotyczące np. Cmentarza Orłąt we Lwowie czy pomników UPA w Przemyskiem. Charakterystyczne jest jednak, że spadek optymizmu co do perspektywy stosunków między Polakami a Ukraińcami nie przejawiał się we wzroście opinii o niemożności pojednania, lecz we wzroście wątpliwości. Jednocześnie minimalnie spadła liczba badanych sceptycznie zapatrujących się na takie pojednanie.

Podobnie jak w odniesieniu do naszych zachodnich sąsiadów - im wyższe wykształcenie badanych, tym większy optymizm co do możliwości pojednania Polaków z Ukraińcami i największy sceptycyzm wśród przedstawicieli najstarszego pokolenia.

W odróżnieniu jednak od opinii o pojednaniu polsko-niemieckim, które nie różnicowały się w zależności od poglądów politycznych, w tym przypadku różnice takie istnieją. Optymistycznemu widzeniu rozwoju stosunków między Polakami a Ukraińcami sprzyjają przede wszystkim poglądy lewicowe, pesymistycznemu zaś - prawicowe, jednak wśród badanych o poglądach prawicowych również przeważają, choć nieznacznie, optymiści w tej sprawie. Nieco mniejsze różnice niż w stosunku do pojednania polsko-niemieckiego zachodzą natomiast pomiędzy zwolennikami poszczególnych ugrupowań politycznych.

Tabela 11 w procentach

Potencjalne elektoraty	Czy możliwe jest pojednanie między Polakami a Ukraińcami?		
	Możliwe	Niemożliwe	Trudno powiedzieć
UP	48	36	16
UW	52	40	8
AWS	49	40	11
SLD	59	29	12
PSL	47	35	18
Niezdecydowani	44	35	21
Nie zamierzający głosować	41	39	20

V Cramera=.130

Wśród badanych zdecydowanie przeważa pogląd, że sytuacja Polski na arenie międzynarodowej jest obecnie lepsza, niż była przed rokiem. Nastąpił też dalszy spadek poczucia zagrożenia niepodległości kraju. Jednocześnie znacznie wzrosło przekonanie, że w przypadku realnego zagrożenia niepodległości możemy liczyć na pomoc Zachodu.

Niebezpieczeństwa badani upatrują przede wszystkim ze strony Rosji. Połowa tych, którzy stwierdzają istnienie zagrożenia dla niepodległości, jako jego źródło wskazuje Rosję. Jednocześnie większość respondentów jest zdania, że Rosja będzie dążyć do odbudowy swojej strefy wpływów w naszym regionie. Jednak w miarę jak realnych kształtów nabiera przystąpienie Polski do NATO, maleje zarówno poczucie bezpośredniego zagrożenia niepodległości, jak i obawy przed dominacją Rosji w regionie.

Podzielane w ubiegłym roku przez blisko trzy czwarte badanych przekonanie o możliwości pojednania polsko-niemieckiego obecnie nieco się zachwiało, niemniej optymizmu w tej sprawie stanowią ponad dwie trzecie ankietowanych.

Gorsze są prognozy co do możliwości pojednania polsko-ukraińskiego. W ubiegłym roku wierzyła w nie ponad połowa badanych, obecnie niespełna połowa. Nie zwiększył się jednak pesymizm w tym zakresie, lecz tylko niepewność.

Opracował

Michał STRZESZEWSKI

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. pilskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. wrocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. białkopodlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie międzynarodowa sytuacja Polski jest lepsza czy też gorsza, niż była rok temu? 1- Lepsza; 2 - Taka sama jak rok temu; 3 - Gorsza

	(%)				
	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	43	31	17	9	1103
Płeć					
Mężczyźni	48	30	18	4	522
Kobiety	39	32	17	12	581
Wiek					
18-24 lat	49	33	13	5	153
25-34	54	25	16	4	196
35-44	40	32	23	4	232
45-54	40	31	18	11	216
55-64	37	38	20	6	125
65 lat i więcej	35	30	13	22	181
Miejsce zamieszkania					
Wieś	37	30	21	12	410
Miasto do 20 tys.	40	36	17	7	137
od 21 do 100 tys.	45	30	16	9	203
101-500 tys.	46	34	14	7	210
501 tys. i więcej mieszk.	54	28	14	4	143
Region					
Północny	38	33	19	10	129
Zachodni	40	40	12	7	104
Środkowozachodni	47	30	17	6	178
Środkowy	47	27	19	7	199
Wschodni	35	26	26	13	126
Południowo-wschodni	46	30	10	13	176
Południowo-zachodni	41	35	18	6	198
Wykształcenie					
Podstawowe	32	32	19	17	341
Zasadnicze zawodowe	44	31	19	6	293
Średnie	51	30	15	5	368
Wyższe	50	33	15	1	101
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	46	34	18	2	81
Prac. umysł. niż. szczebla	51	32	13	4	107
Pracownicy fiz.- umysł.	54	22	22	2	101
Robotnicy wykwalifikowani	46	35	12	6	118
Robotnicy niewykwalifik.	28	26	35	10	48
Rolnicy	36	32	21	11	52
Pracujący na własny rach.	45	33	15	6	57
Bierni zawodowo					
Renciści	31	30	22	17	125
Emeryci	37	34	14	15	198
Uczniowie i studenci	49	40	7	3	60
Bezrobotni	47	22	25	6	95
Gospodynie domowe i inni	44	32	13	10	61
Pracuje w:					
sferze budżetowej	43	32	20	5	111
sekt. państw., publicznym	40	33	19	8	101
sp. własc. pryw. i państwa	44	39	14	2	108
sekt. pryw. poza rolnict.	53	27	15	4	210
prywatnym gosp. rolnym	37	34	20	9	61
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 200 zł	36	23	28	12	141
201 - 325	38	32	23	7	159
326 - 449	39	35	16	10	179
450 - 599	48	33	10	10	177
Powyżej 599 zł	52	31	13	4	246
Ocena własnych war. mater.					
Źle	34	30	25	12	304
Średnie	42	34	15	9	516
Dobre	54	28	13	6	283
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	29	46	14	11	63
Raz w tygodniu	44	32	16	9	598
Kilka razy w miesiącu	45	27	22	7	157
Kilka razy w roku	45	30	18	7	187
W ogóle nie uczestniczy	37	28	21	14	98
Poglądy polityczne					
Lewica	38	32	26	4	236
Centrum	44	30	19	7	323
Prawica	54	32	10	4	324
Trudno powiedzieć	30	31	16	23	221

Tabela 2. Czy, Pana(i) zdaniem, w chwili obecnej istnieje czy też nie istnieje zagrożenie dla niepodległości Polski?

(%)

	Istnieje	Nie istnieje	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	16	71	13	1103
Płeć				
Mężczyźni	15	78	7	522
Kobiety	17	65	18	581
Wiek				
18-24 lat	14	77	9	153
25-34	13	77	10	196
35-44	15	74	11	232
45-54	15	70	15	216
55-64	23	67	10	125
65 lat i więcej	18	61	21	181
Miejsce zamieszkania				
Wieś	16	67	16	410
Miasto do 20 tys.	14	72	14	137
od 21 do 100 tys.	14	75	11	203
101-500 tys.	15	75	10	210
501 tys. i więcej mieszk.	21	71	8	143
Region				
Północny	17	63	20	129
Zachodni	14	81	5	104
Środkowozachodni	15	74	11	178
Środkowy	17	69	14	199
Wschodni	26	62	12	120
Południowo-wschodni	14	72	14	176
Południowo-zachodni	12	77	11	198
Wykształcenie				
Podstawowe	18	57	26	341
Zasadnicze zawodowe	14	78	8	293
Średnie	17	75	8	368
Wyższe	11	88	1	101
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	6	92	2	81
Prac. umysł. niż. szczebla	11	81	8	107
Pracownicy fiz. - umysł.	21	68	10	101
Robotnicy wykwalifikowani	15	76	10	118
Robotnicy niewykwalifik.	22	60	18	48
Rolnicy	10	71	19	52
Pracujący na własny rach.	15	79	7	57
Bierni zawodowo				
Renciści	20	61	18	125
Emeryci	24	61	15	198
Uczniowie i studenci	16	81	3	60
Bezrobotni	8	75	17	95
Gospodynie domowe i inni	11	65	23	61
Pracuje w:				
sferze budżetowej	17	75	8	111
sekt. państw., publicznym	13	76	11	101
sp. właśc. pryw. i państwa	12	81	7	108
sekt. pryw. poza rolnict.	19	73	9	210
prywatnym gosp. rolnym	10	73	16	61
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 200 zł	19	61	19	141
201 - 325	16	71	13	159
326 - 449	20	66	14	179
450 - 599	18	74	8	177
Powyżej 599 zł	13	76	11	246
Ocena własnych war. mater.				
Złe	20	63	17	304
Średnie	17	71	12	516
Dobre	10	81	9	283
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	28	56	16	63
Raz w tygodniu	14	73	13	598
Kilka razy w miesiącu	24	63	13	157
Kilka razy w roku	14	75	11	187
W ogóle nie uczestniczy	14	77	9	98
Poglądy polityczne				
Lewica	17	76	7	236
Centrum	15	74	11	323
Prawica	20	74	7	324
Trudno powiedzieć	11	58	30	221

Tabela 3. Jak Pan(i) sądzi, czy w obecnej sytuacji Polska w razie bezpośredniego zagrożenia niepodległości może liczyć na pomoc Zachodu czy też nie?

	(%)			
	Może	Nie może	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	62	22	16	1103
Płeć				
Mężczyźni	62	24	14	522
Kobiety	62	21	17	581
Wiek				
18-24 lat	75	16	9	153
25-34	67	18	15	196
35-44	65	23	12	232
45-54	54	29	17	216
55-64	61	21	18	125
65 lat i więcej	54	22	24	181
Miejsce zamieszkania				
Wieś	56	24	19	410
Miasto do 20 tys.	64	19	16	137
od 21 do 100 tys.	62	24	15	203
101-500 tys.	72	16	12	210
501 tys. i więcej mieszk.	63	26	11	143
Region				
Północny	62	22	16	129
Zachodni	68	14	17	104
Środkowozachodni	62	21	17	178
Środkowy	59	21	20	199
Wschodni	55	32	13	120
Południowo-wschodni	65	24	11	176
Południowo-zachodni	64	21	15	198
Wykształcenie				
Podstawowe	57	20	23	341
Zasadnicze zawodowe	66	19	15	293
Średnie	64	25	11	368
Wyższe	65	26	9	101
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	71	21	8	81
Prac. umysł. niż. szczebla	65	27	8	107
Pracownicy fiz. - umysł.	69	19	13	101
Robotnicy wykwalifikowani	62	24	14	118
Robotnicy niewykwalifik.	67	19	14	48
Rolnicy	52	22	27	52
Pracujący na własny rach.	53	37	11	57
Bierni zawodowo				
Renciści	51	24	25	125
Emeryci	56	25	19	198
Uczniowie i studenci	77	19	5	60
Bezrobotni	63	14	23	95
Gospodynie domowe i inni	76	13	11	61
Pracuje w:				
sferze budżetowej	63	27	10	111
sekt. państw., publicznym	64	24	13	101
sp. właśc. pryw. i państwa	69	18	13	108
sekt. pryw. poza rolnict.	63	27	10	210
prywatnym gosp. rolnym	53	22	25	61
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 200 zł	59	21	19	141
201 - 325	59	25	17	159
326 - 449	60	22	18	179
450 - 599	66	22	13	177
Powyżej 599 zł	68	21	11	246
Ocena własnych war. mater.				
Złe	58	24	19	304
Średnie	61	23	16	516
Dobre	68	19	12	283
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	53	31	16	63
Raz w tygodniu	64	21	15	598
Kilka razy w miesiącu	67	20	13	157
Kilka razy w roku	60	23	17	187
W ogóle nie uczestniczy	56	25	19	98
Poglądy polityczne				
Lewica	60	27	13	236
Centrum	64	23	13	323
Prawica	69	21	10	324
Trudno powiedzieć	52	19	30	221

Tabela 4. Zbliża się moment, w którym Polska stanie się pełnoprawnym członkiem NATO. Które z następujących stwierdzeń jest najbliższe Pana(i) poglądowi na temat przystąpienia Polski do tego sojuszu?
 1 - Przystąpienie do NATO będzie gwarancją niepodległości Polski;
 2 - Przystąpienie do NATO będzie nową formą podporządkowania Polski obcemu mocarstwu

(%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	49	36	15	1101
Płeć				
Meżczyźni	54	36	10	522
Kobiety	45	36	19	579
Wiek				
18-24 lat	56	31	13	153
25-34	59	33	8	196
35-44	51	37	12	230
45-54	41	43	16	216
55-64	42	41	17	125
65 lat i więcej	44	31	26	181
Miejsce zamieszkania				
Wieś	41	42	17	409
Miasto do 20 tys.	51	33	16	137
od 21 do 100 tys.	51	36	14	203
101-500 tys.	56	30	14	210
501 tys. i więcej mieszk.	58	32	10	143
Region				
Północny	41	39	20	129
Zachodni	50	39	11	104
Środkowo-zachodni	48	41	10	178
Środkowy	49	28	23	199
Wschodni	42	50	8	119
Południowo-wschodni	57	39	15	176
Południowo-zachodni	51	34	15	198
Wykształcenie				
Podstawowe	37	39	24	341
Zasadnicze zawodowe	49	39	12	293
Średnie	57	34	9	368
Wyższe	61	24	14	100
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	64	23	12	81
Prac. umysł. niż. szczebla	60	31	9	106
Pracownicy fiz. - umysł.	65	29	6	101
Robotnicy wykwalifikowani	46	46	8	118
Robotnicy niewykwalifik.	33	50	17	48
Rolnicy	40	35	25	52
Pracujący na własny rach.	43	42	14	57
Bierni zawodowo				
Renciści	40	40	19	125
Emeryci	42	36	22	198
Uczniowie i studenci	69	27	4	60
Bezrobotni	44	31	25	95
Gospodynie domowe i inni	43	46	11	61
Pracuje w:				
sferze budżetowej	54	36	10	110
sekt. państw. publicznym	54	37	9	101
sp. właśc. pryw. i państwa	58	30	12	108
sekt. pryw. poza rolnict.	52	39	9	210
prywatnym gosp. rolnym	41	39	21	61
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 200 zł	43	40	17	140
201 - 325	37	48	16	159
326 - 449	44	39	18	179
450 - 599	50	39	11	177
Powyżej 599 zł	60	30	10	246
Ocena własnych war. mater.				
Złe	44	37	19	304
Średnie	48	38	15	514
Dobre	56	32	11	283
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	48	38	14	63
Raz w tygodniu	49	35	16	597
Kilka razy w miesiącu	49	35	16	157
Kilka razy w roku	52	35	13	187
W ogóle nie uczestniczy	40	46	14	98
Poglądy polityczne				
Lewica	44	45	11	234
Centrum	52	36	12	323
Prawica	58	32	10	324
Trudno powiedzieć	37	33	30	221

Tabela 5. Czy, Pana(i) zdaniem, pojednanie między Polakami a Niemcami jest:

(%)

	możliwe	niemożliwe	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	68	24	8	1103
Płeć				
Mężczyźni	72	22	6	522
Kobiety	64	26	10	581
Wiek				
18-24 lat	68	24	8	153
25-34	66	27	7	196
35-44	73	21	6	232
45-54	68	22	9	216
55-64	77	15	8	125
65 lat i więcej	56	32	11	181
Miejsce zamieszkania				
Wieś	62	28	10	410
Miasto do 20 tys.	63	31	6	137
od 21 do 100 tys.	73	17	10	203
101-500 tys.	79	15	6	210
501 tys. i więcej mieszk.	66	28	6	143
Region				
Północny	65	24	11	129
Zachodni	72	24	4	104
Środkowozachodni	64	29	7	178
Środkowy	55	32	13	199
Wschodni	69	22	10	120
Południowo-wschodni	75	19	6	176
Południowo-zachodni	77	17	6	198
Wykształcenie				
Podstawowe	58	30	12	341
Zasadnicze zawodowe	70	25	6	293
Średnie	71	22	7	368
Wyższe	85	9	6	101
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	84	8	8	81
Prac. umysł. niż. szczebla	78	18	4	107
Pracownicy fiz. - umysł.	73	18	9	101
Robotnicy wykwalifikowani	71	27	2	118
Robotnicy niewykwalifik.	57	36	7	48
Rolnicy	82	14	4	42
Pracujący na własny rach.	65	25	10	57
Bierni zawodowo				
Rencjści	70	19	11	125
Emeryci	59	31	10	198
Uczniowie i studenci	73	25	2	60
Bezrobotni	58	29	12	95
Gospodynie domowe i inni	66	25	9	61
Pracuje w:				
sferze budżetowej	76	19	4	111
sekt. państw., publicznym	77	20	3	101
sp. właśc. pryw. i państwa	76	15	9	108
sekt. pryw. poza rolnict.	68	25	7	210
prywatnym gosp. rolnym	63	22	15	61
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 200 zł	64	27	9	141
201 - 325	63	31	5	159
326 - 449	65	23	12	179
450 - 599	72	23	5	177
Powyżej 599 zł	77	17	6	246
Ocena własnych war. mater.				
Złe	63	28	9	304
Średnie	66	25	9	516
Dobre	76	17	7	283
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	70	24	5	63
Raz w tygodniu	69	22	9	598
Kilka razy w miesiącu	62	31	7	157
Kilka razy w roku	68	23	9	187
W ogóle nie uczestniczy	66	28	6	98
Poglądy polityczne				
Lewica	76	18	6	236
Centrum	69	27	5	323
Prawica	74	20	6	324
Trudno powiedzieć	49	31	20	221

Tabela 6. Czy pojednanie między Polakami a Ukraińcami jest:

(%)

	możliwe	niemożliwe	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	48	37	15	1103
Płeć				
Mężczyźni	57	32	10	522
Kobiety	40	40	20	581
Wiek				
18-24 lat	53	30	17	153
25-34	52	34	13	196
35-44	51	33	16	232
45-54	47	39	14	216
55-64	48	37	15	125
65 lat i więcej	37	46	17	181
Miejsce zamieszkania				
Wieś	45	38	17	410
Miasto do 20 tys.	42	45	13	137
od 21 do 100 tys.	44	36	20	203
101-500 tys.	59	30	11	210
501 tys. i więcej mieszk.	52	35	13	143
Region				
Północny	44	40	15	129
Zachodni	48	43	9	104
Środkowo-zachodni	47	38	15	178
Środkowy	49	33	18	199
Wschodni	50	36	15	120
Południowo-wschodni	46	38	17	176
Południowo-zachodni	53	32	15	198
Wysztalcenie				
Podstawowe	37	43	20	341
Zasadnicze zawodowe	44	38	18	293
Średnie	55	32	13	368
Wyższe	73	24	3	101
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	76	19	4	81
Prac. umysł. niż. szczebla	61	29	10	107
Pracownicy fiz. - umysł.	46	34	19	101
Robotnicy wykwalifikowani	49	41	10	118
Robotnicy niewykwalifik.	46	34	20	48
Rolnicy	56	32	2	42
Pracujący na własny rach.	45	37	19	57
Bierni zawodowo				
Rencisci	42	37	20	125
Emeryci	37	48	15	198
Uczniowie i studenci	59	29	12	60
Bezrobotni	40	42	18	95
Gospodynie domowe i inni	40	40	19	61
Pracuje w:				
sferze budżetowej	59	30	12	111
sekt. państw., publicznym	61	32	7	101
sp. właśc. pryw. i państwa	54	30	15	108
sekt. pryw. poza rolnict.	48	37	15	210
prywatnym gosp. rolnym	50	27	23	61
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 200 zł	40	40	20	141
201 - 325	43	45	11	159
326 - 449	50	32	18	179
450 - 599	48	40	12	177
Powyżej 599 zł	60	30	11	246
Ocena własnych war. mater.				
Złe	39	42	18	304
Średnie	49	36	15	516
Dobre	56	31	13	283
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	54	36	11	63
Raz w tygodniu	47	36	17	598
Kilka razy w miesiącu	48	44	8	157
Kilka razy w roku	48	33	19	187
W ogóle nie uczestniczy	54	37	9	98
Poglądy polityczne				
Lewica	60	29	11	236
Centrum	52	37	11	323
Prawica	47	41	12	324
Trudno powiedzieć	31	38	31	221